

Wersja zanonimizowana

Streszczenie

C-307/24-1

Sprawa C-307/24 [Momeut]ⁱ

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

26 kwietnia 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Cour de cassation (Luksemburg)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

25 kwietnia 2024 r.

Strona skarżąca:

NB

Strona przeciwna:

Caisse pour l'avenir des enfants

1. STAN FAKTYCZNY

- 1 Wnioskodawca, NB, mieszka w Belgii i pracuje w Luksemburgu. Jego żona również pracuje i posiada własny dochód. Ma on dwoje dzieci z poprzedniego związku, mające wspólne miejsce zamieszkania z małżonkami. Władzę rodzicielską nad tymi dziećmi sprawują wspólnie matka i ojciec biologiczny, który jest zobowiązany do wypłacania alimentów w wysokości 150 EUR na każde z dzieci.
- 2 NB otrzymywał przez pewien czas na dwoje dzieci swojej małżonki dodatek rodzinny wypłacany przez Caisse pour l'avenir des enfants (kasę ds. przyszłości

ⁱ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

dzieci, Luksemburg), stronę przeciwną. Prawo do tego zasiłku zostało mu następnie odebrane z mocą wsteczną od dnia 1 sierpnia 2016 r. ze względu na to, że dzieci te nie mogły być już uznawane za członków jego rodziny zgodnie z brzmieniem art. 269 i 270 code de la sécurité sociale (luksemburskiego kodeksu zabezpieczenia społecznego).

Dotychczasowe postępowanie

- 3 Conseil arbitral de la sécurité sociale (rada arbitrażowa ds. zabezpieczenia społecznego) uwzględniła środek odwoławczy od decyzji i orzekła, że należy przywrócić wypłatę dodatku rodzinnego na rzecz NB. W postępowaniu apelacyjnym Conseil supérieur de la sécurité sociale (wysoka rada ds. zabezpieczenia społecznego, Luksemburg) zmieniła wyrok wydany w pierwszej instancji i potwierdziła, że prawo do dodatku rodzinnego powinno zostać cofnięte. Cour de cassation (sąd kasacyjny, Luksemburg) rozpatruje obecnie skargę kasacyjną od orzeczenia wydanego w postępowaniu apelacyjnym.

Zaskarżony wyrok wydany w postępowaniu apelacyjnym

- 4 Ustawa z dnia 23 lipca 2016 r., która weszła w życie w dniu 1 sierpnia 2016 r., znowelizowała Code de la sécurité sociale (kodeks zabezpieczenia społecznego). Zgodnie z nowym brzmieniem przepisów art. 269 i 270 tego kodeksu dzieci małżonka nie mogą być dłużej uznawane za członków rodziny pracownika transgranicznego. W wyroku z dnia 2 kwietnia 2020 r. (Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, ECLI:EU:C:2020:269) Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że „dodatek rodzinny powiązany z wykonywaniem przez pracownika przygranicznego pracy najemnej w państwie członkowskim stanowi przywilej socjalny w rozumieniu [prawa Unii]” (pkt 23) oraz że „że [prawo Unii stoi] na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów państwa członkowskiego, na podstawie których pracownicy przygraniczni mogą otrzymywać dodatek rodzinny powiązany z faktem wykonywania przez nich pracy najemnej w tym państwie członkowskim jedynie na własne dzieci, z wyłączeniem dzieci ich współmałżonka, z którymi nie łączy ich więź filiacyjna, jednak w których utrzymaniu uczestniczą, podczas gdy prawo do pobierania tego dodatku przysługuje każdemu dziecku mającemu miejsce zamieszkania w tym państwie członkowskim” (pkt 71).
- 5 W celu stosowania art. 2 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2004/38/WE¹, aby móc ubiegać się o dodatek rodzinny, pracownik migrujący musiłożyć na utrzymanie dziecka swojego małżonka. Sąd apelacyjny jest zdania, że Trybunał Sprawiedliwości nie przyznał pracownikowi przygranicznemu możliwości udowodnienia tej okoliczności poprzez powołanie się na domniemanie przewidziane w art. 2 pkt 2

¹ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG.

- lit. c) część pierwsza zdania dyrektywy 2004/38 w przypadku pasierbów, zastrzegając to domniemanie dla sytuacji dotyczącej bezpośrednich zstępnych pracownika migrującego, co do których domniemywa się, że są członkami rodziny do czasu ukończenia przez nich dwudziestego pierwszego roku życia (oraz po ukończeniu 21. roku życia, jeżeli zostanie wykazane, że pozostają oni nadal na utrzymaniu).
- 6 Trybunał Sprawiedliwości wyjaśnił, że status członka rodziny pozostającego na utrzymaniu wynika z *sytuacji faktycznej*, „której ocena jest zadaniem państwa członkowskiego oraz, w stosownych przypadkach, sądów krajowych. Status członka rodziny pracownika przygranicznego, który pozostaje na utrzymaniu tego pracownika, może tym samym wynikać – w sytuacji gdy dotyczy to sytuacji dziecka współmałżonka [...] tego pracownika – z obiektywnych czynników, takich jak istnienie wspólnego gospodarstwa domowego pracownika i studenta, bez konieczności określenia przyczyn wkładu pracownika przygranicznego w utrzymywanie studenta ani obliczania jego dokładnego rozmiaru” (wyroki: z dnia 15 grudnia 2016 r., *Despeme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 60; z dnia 2 kwietnia 2020 r., *Caisse pour l’avenir des enfants*, C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 50).
 - 7 Sąd pierwszej instancji słusznie uwzględnił wspólne miejsce zamieszkania jako kryterium oceny, czy zainteresowany uczestniczy w utrzymaniu dzieci swojej małżonki. Niemniej jednak ze sformułowań użytych przez Trybunał Sprawiedliwości wynika, że kryterium to nie jest jedynym kryterium, które należy wziąć pod uwagę, ponieważ zostało ono przytoczone jedynie tytułem przykładu dla zilustrowania bardziej ogólnego pojęcia czynników obiektywnych.
 - 8 Pozostaje bezsporne, że dzieci mieszkają w gospodarstwie domowym, które zainteresowany tworzy ze swoją małżonką, że biologiczna matka dzieci posiada własny dochód, że władza rodzicielska jest sprawowana wspólnie i że ojciec biologiczny jest zobowiązany do wypłacania alimentów na każde dziecko. Wynika z tego, że matka jest w stanie w połowie uczestniczyć w utrzymaniu swoich dzieci, do czego jest zobowiązana w ramach rozwodu. Należy przypomnieć, że co do zasady każde z rodziców biologicznych uczestniczy w utrzymaniu i w wychowaniu wspólnych dzieci proporcjonalnie do swoich środków, zasobów drugiego rodzica oraz potrzeb dzieci, a w przypadku separacji rodziców udział w ich utrzymaniu i w wychowaniu przybiera formę alimentów wypłacanych, w zależności od przypadku, przez jednego z rodziców na rzecz drugiego. To zatem biologiczni rodzice ponoszą pełne koszty utrzymania dziecka.
 - 9 Stwierdzenia tego nie podważają przedstawione przez NB dowody przelewów dotyczące bieżących wydatków gospodarstwa domowego, ponieważ nie wynika z nich, że jest on jedynym posiadaczem rachunku, z którego wykonano przelewy, i nie wskazano, na korzyść którego dziecka zostały one poniesione. Wobec braku innych dowodów, dowód, że ojczym uczestniczył w kosztach utrzymania dzieci, nie został przeprowadzony w sposób wymagany prawem.

2. ZARZUTY SKARGI KASACYJNEJ

Zarzut pierwszy, część pierwsza

- 10 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem status członka rodziny pracownika jest pojęciem podlegającym „zasad[zie], zgodnie z którą przepisy, które dotyczą swobody przemieszczania się pracowników, stanowiącej jedną z podstaw Unii, należy interpretować szeroko” (wyroki: z dnia 15 grudnia 2016 r., *Depesme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 58; z dnia 18 czerwca 1987 r., *Lebon*, 316/85, EU:C:1987:302, pkt 21–23). Ta zasada szerokiej wykładni znajduje zastosowanie w „sprawach dotyczących wkładu pracownika przygranicznego w utrzymywanie dzieci jego współmałżonka” (wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., *Depesme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 59). Stosując tę zasadę, Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że „status członka rodziny pracownika przygranicznego, który pozostaje na utrzymaniu tego pracownika” nie zakłada „prawa do alimentów”, lecz że chodzi o „sytuację faktyczną”, przy czym status ten może „tym samym wynikać – w [razie] gdy dotyczy to sytuacji dziecka współmałżonka lub uznanego na podstawie przepisów prawa partnera tego pracownika – z obiektywnych czynników, takich jak istnienie wspólnego gospodarstwa domowego pracownika i studenta, bez konieczności określenia przyczyn wkładu pracownika przygranicznego w utrzymywanie studenta ani obliczania jego dokładnego rozmiaru” (wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., *Depesme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:95, pkt 60), oraz że wymóg, aby pracownik przygraniczny uczestniczył w utrzymaniu dziecka jego małżonka, dotyczy „sytuacji faktycznej, „której ocena na podstawie dowodów przedstawionych przez zainteresowanego jest zadaniem organów administracji oraz, w stosownych przypadkach, sądów krajowych, przy czym nie jest konieczne ustalanie powodów tego udziału ani obliczanie jego dokładnego rozmiaru” (wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., *Caisse pour l’avenir des enfants*, C-802/18 EU:C:2020:269, pkt 50).
- 11 W zaskarżonym wyroku przyjęto jednak zawężającą wykładnię pojęcia „członka rodziny” pracownika przygranicznego w zakresie, w jakim uzależniono w nim istnienie wkładu tego pracownika od „przyczyn tego wkładu”, w zależności od tego, czy jest on związany z zaniechaniem rodziców biologicznych, oraz od oceny „rozmiaru” tego wkładu w stosunku do wkładu rodziców biologicznych, z naruszeniem orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości.

Zarzut pierwszy, część druga

- 12 Zgodnie z art. 2 ust. 2 lit. c) dyrektywy 2004/38/WE przyjmuje się, że dzieci poniżej 21. roku życia pozostają na utrzymaniu. Domniemanie to ma zastosowanie do dzieci małżonków pracowników przygranicznych, jak wynika to z opinii rzecznika generalnego w sprawach od C-401/15 do C-403/15, pkt 70, 71, co potwierdzono wyraźnie w wyroku *Depesme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 61, 62 (w odniesieniu pracownika będącego przybranym rodzicem studenta). Za rozwiązaniem tym przemawia również zasada szerokiej

wykładni pojęcia członka rodziny pracowników. Odmawiając zastosowania tego domniemania w przypadku NB, w zaskarżonym wyroku naruszono art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE.

Zarzut pierwszy, część trzecia

- 13 Artykuł 45 TFUE dotyczący swobodnego przepływu pracowników wewnątrz Unii oznacza zniesienie wszelkiej dyskryminacji ze względu na przynależność państwową między pracownikami państw członkowskich w zakresie zatrudnienia, wynagrodzenia i innych warunków pracy. Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 [...] w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 i art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie obowiązywaniu przepisów państwa członkowskiego, na podstawie których pracownicy przygraniczni mogą otrzymywać dodatek rodzinny [...] jedynie na własne dzieci, z wyłączeniem dzieci ich współmałżonka, z którymi nie łączy ich więź filiacyjna, jednak w których utrzymaniu uczestniczą, podczas gdy prawo do pobierania tego dodatku przysługuje każdemu dziecku mającemu miejsce zamieszkania w tym państwie członkowskim. W związku z tym zaskarżony wyrok, w którym orzeczono w ten sposób, naruszył zasadę „swobody przepływu pracowników i zakazu dyskryminacji bezpośredniej lub pośredniej” ustanowionych w przytoczonych powyżej przepisach.

Zarzut pierwszy, część czwarta (tytułem ewentualnym)

- 14 Skierowanie pytań prejudycjalnych przedstawionych poniżej jest konieczne, jeżeli Cour de cassation (sąd kasacyjny) zamierza oddalić zarzut pierwszy w jego trzech pierwszych częściach (bezpodstawa odmowa wystąpienia z pytaniem prejudycjalnym stanowi bowiem podstawę do wniesienia skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego i stanowi naruszenie art. 6 EKPC):

1. Czy „zasada określająca, że przepisy, które dotyczą swobody przemieszczania się pracowników, stanowiącej jedną z podstaw Unii, należy interpretować szeroko (wyrok w sprawie Depesme i in., pkt 58), stoi na przeszkodzie wykładni przepisów państwa członkowskiego w ten sposób, że pracownicy przygraniczni nie mogą otrzymywać dodatku rodzinnego w związku z wykonywaniem przez nich pracy najemnej w tym państwie członkowskim na rzecz dzieci ich małżonków, jeżeli dzieci te są małoletnie i zamieszkują w gospodarstwie domowym pracownika przygranicznego, ze względu na to, że rodzice biologiczni dziecka również uczestniczą lub też są w stanie uczestniczyć w jego utrzymaniu?

2. Czy domniemanie oparte na art. 2 pkt 2 lit. c) dyrektywy 2004/38/WE, zgodnie z którym uznaje się, że dzieci w wieku poniżej 21 lat pozostają na utrzymaniu, ma zastosowanie do dzieci małżonków pracowników przygranicznych, które mieszkają w ich gospodarstwie domowym?

3. Czy zasada „swobodnego przepływu pracowników” i zakaz dyskryminacji wynikające z art. 45 ust. 1 i 2 TFUE oraz art. 1 lit. i) i art. 67 rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w związku z art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011 i art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE stoją na przeszkodzie wykładni przepisów państwa członkowskiego w ten sposób, że pracownicy przygraniczni nie mogą otrzymywać dodatku rodzinnego związanego z wykonywaniem przez nich pracy najemnej w tym państwie członkowskim na rzecz dzieci ich małżonków, jeżeli dzieci te mają mniej niż 21 lat i mieszkają w gospodarstwie domowym pracownika przygranicznego, na tej podstawie, że rodzice biologiczni dziecka również uczestniczą w jego utrzymaniu, podczas gdy wszystkie dzieci, które mieszkają we wspomnianym państwie członkowskim, mają prawo do pobierania tego dodatku?

Zarzut drugi

- 15 Zaskarżonemu wyrokowi zarzuca się naruszenie art. 1 protokołu nr 12 do EKPC i art. 14 EKPC, które mają zastosowanie do prawa do świadczeń socjalnych. W celu dokonania oceny, czy miała miejsce dyskryminacja w rozumieniu tych postanowień, ETPC przypisuje „istotną wartość przekonującą”. Trybunał ten stwierdził już przy tym dyskryminujący charakter wobec pracowników przygranicznych wielu przepisów prawa luksemburskiego (na przykład wyrok z dnia 20 czerwca 2013 r., Giersch i in. (C-20/12, EU:C:2013:411) lub wyrok z dnia 14 grudnia 2016 r., Bragança Linares Verruga i in. (C-238/15, EU:C:2016:949) lub wyrok z dnia 10 lipca 2019 r., Aubriet (C-410/18, EU:C:2019:582). Przyjmując zawężającą wykładnię statusu „członka rodziny” pracownika przygranicznego i jego udziału w utrzymaniu małoletnich dzieci jego małżonka mieszkających we wspólnym gospodarstwie domowym, a w szczególności odmawiając zastosowania domniemania opartego na art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38/WE, zgodnie z którym domniemywa się, że małoletnie dzieci, które nie ukończyły 21. roku życia, pozostają na utrzymaniu, oraz uzależniając wkład pracownika w utrzymanie małoletnich dzieci mieszkających w jego gospodarstwie domowym od „przyczyn tego wkładu” oraz od oceny jego „rozmiaru” w stosunku do wkładu rodziców, podczas gdy wszystkie dzieci mieszkające we wspomnianym państwie członkowskim mają prawo do pobierania spornego dodatku rodzinnego, w zaskarżonym wyroku dopuszczono się kolejnej niezgodnej z prawem dyskryminacji pomiędzy pracownikami przygranicznymi i pracownikami będącymi rezydentami, co stanowi dyskryminację pośrednią ze względu na przynależność państwową i nie opiera się na żadnym zgodnym z prawem celu, z naruszeniem wyżej wymienionych przepisów.

3. OCENA COUR DE CASSATION (SĄD KASACYJNY)

W przedmiocie wykładni prawa Unii Europejskiej

- 16 Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że prawo pracownika przygranicznego do otrzymania dodatku rodzinnego na dziecko jego współmałżonka, z którym nie łączy go więź filiacyjna, jest uzależnione od wykazania, że spełnia on warunek

uczestniczenia w utrzymaniu tego dziecka (wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18, EU:C:2020:269).

- 17 Stosując to kryterium, sąd apelacyjny – w uzasadnieniu decyzji o odebraniu prawa do dodatku rodzinnego –
- orzekł w sposób dorozumiany, lecz niewątpliwy, że dowody na istnienie małżeństwa pomiędzy pracownikiem przygranicznym a matką dzieci oraz na istnienie wspólnego miejsca zamieszkania pracownika przygranicznego, jego małżonki i dzieci, rozpatrywane odrębnie lub łącznie, nie pozwalają na wykazanie, że warunek ten został spełniony,
 - uznał, że oboje biologiczni rodzice mieli środki, aby zapewnić utrzymanie dzieci i przyczyniali się do tego utrzymania, jako że matka prowadziła działalność zawodową, a ojciec wypłacał jej tytułem obowiązku alimentacyjnego 150 EUR na każde z dzieci, stwierdzając w związku z tym, że „to biologiczni rodzice pokrywają koszty związane z utrzymaniem ich dzieci”,
 - stwierdził, że dowód przelewów dotyczących bieżących wydatków gospodarstwa domowego nie wykazuje w sposób wymagany prawem, że NBłożył utrzymanie dzieci, ponieważ nie zostało wykazane, że był on jedynym posiadaczem obciążanego nimi rachunku.
- 18 Pojęcie „uczestniczenia w utrzymaniu” zostało początkowo użyte przez Trybunał Sprawiedliwości dla potrzeb orzeczenia, że pracownik przygraniczny może korzystać z wypłaty świadczenia państwowego z tytułu przywileju socjalnego, w tym przypadku pomocy finansowej na pobieranie nauki w ramach szkolnictwa wyższego, na rzecz własnego dziecka, jeżeli w dalszym ciągu przyczynia się do utrzymania tego dziecka (wyroki: z dnia 26 lutego 1992 r., Bemini, C-3/90, ECLI:EU:C:1992:89, pkt 25, 29; wyrok z dnia 8 czerwca 1999 r. w sprawie C-337/97 Meeusen, ECLI:EU:C:1999:284, pkt 19; z dnia 14 czerwca 2012 r., [C-549/09,] Komisja/Niderlandy [...], ECLI:EU:C:2012:346, pkt 35; z dnia 20 czerwca 2013 r., Guirsch, C-20/12, ECLI:EU:C:2013:411, pkt 39), przy czym pojęcie to nie zostało w tych wyrokach zdefiniowane.
- 19 Następnie – również w odniesieniu do przywileju socjalnego stanowiącego pomoc finansową na pobieranie nauki w ramach szkolnictwa wyższego, lecz dotyczącego dziecka, którego nie łączy więź filiacyjna z pracownikiem przygranicznym – Trybunał Sprawiedliwości doprecyzował znaczenie pojęcia „uczestniczenia w utrzymaniu”, stwierdzając najpierw, że „[nie zakłada ono] prawa do alimentów” (wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 58), a następnie dodając, że „status członka rodziny na utrzymaniu wynika z sytuacji faktycznej. Chodzi o członka rodziny, którego utrzymanie zapewnia pracownik, przy czym nie jest konieczne ustalenie powodów korzystania z tego wsparcia i stawiania sobie pytania, czy zainteresowany jest

w stanie zaspokajać swoje potrzeby poprzez wykonywanie pracy zarobkowej” (pkt 58, 59). Trybunał zakończył ten wywód, orzekając, że „status członka rodziny pozostającego na utrzymaniu jest wynikiem sytuacji faktycznej, której ocena jest zadaniem państwa członkowskiego oraz, w stosownych przypadkach, sądów krajowych. Status członka rodziny pracownika przygranicznego, który pozostaje na utrzymaniu tego pracownika, może tym samym wynikać – w sytuacji gdy dotyczy to sytuacji dziecka współmałżonka lub uznanego na podstawie przepisów prawa partnera tego pracownika – z obiektywnych czynników, takich jak istnienie wspólnego gospodarstwa domowego pracownika i studenta, bez konieczności określenia przyczyn wkładu pracownika przygranicznego w utrzymywanie studenta ani obliczania jego dokładnego rozmiaru” (pkt 60).

- 20 Trybunał Sprawiedliwości zastosował następnie kryterium „uczestniczenia w utrzymaniu” w odniesieniu do kwestii tego, czy pracownik przygraniczny może korzystać z przywileju socjalnego w postaci wypłaty dodatku rodzinnego na dziecko, z którym nie łączy go więź filiacyjna, wskazując w uzasadnieniu orzeczenia, że „przez dziecko pracownika przygranicznego, które może pośrednio korzystać z określonych w tym ostatnim przepisie przywilejów socjalnych, rozumie się nie tylko dziecko posiadające więź filiacyjną z tym pracownikiem, lecz również dziecko współmałżonka lub zarejestrowanego partnera tego pracownika, w sytuacji gdy ten ostatni ma udział w utrzymaniu tego dziecka. Według Trybunału ten ostatni wymóg wynika z sytuacji faktycznej, której ocena na podstawie dowodów przedstawionych przez zainteresowanego jest zadaniem organów administracji oraz, w stosownych przypadkach, sądów krajowych, przy czym nie jest konieczne ustalanie powodów tego udziału ani obliczanie jego dokładnego rozmiaru” (wyrok z dnia 2 kwietnia 2020 r., Caisse pour l'avenir des enfants, C-802/18 EU:C:2020:269, pkt 50). Trybunał Sprawiedliwości wyraźnie podkreślił, „że biologiczny ojciec dziecka nie płaci alimentów na rzecz matki dziecka. Wygląda zatem na to, że FV, który jest współmałżonkiem matki HY, uczestniczy w utrzymaniu tego dziecka, która to okoliczność podlega jednak weryfikacji przez sąd odsyłający” (pkt 52).
- 21 Trybunał stwierdził również, że „pojęcie »członka rodziny« pracownika przygranicznego, który może pośrednio korzystać z równości traktowania na podstawie art. 7 ust. 2 rozporządzenia nr 492/2011, stanowi odpowiednik pojęcia »członka rodziny« w rozumieniu art. 2 pkt 2 dyrektywy 2004/38, które obejmuje współmałżonka lub partnera, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, bezpośrednich zstępnych, którzy nie ukończyli dwudziestego pierwszego roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz tych współmałżonka lub partnera. Trybunał przy dokonywaniu tej wykładni uwzględnił w szczególności motyw 1, art. 1 i art. 2 ust. 2 dyrektywy 2014/54” (pkt 51).
- 22 Cour de cassation (sąd kasacyjny) wywodzi ze stwierdzenia, zgodnie z którym wyrażenie „uczestniczenie w utrzymaniu” wynika z sytuacji faktycznej, że nie jest to pojęcie czysto faktyczne i wyłączone spod kontroli Trybunału Sprawiedliwości i Cour de cassation, ale że sformułowanie to ma na celu podkreślenie, że pojęcie to należy oceniać całkowicie niezależnie od prawa dziecka do alimentów (zob.

wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in., od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 58).

- 23 Cour de cassation (sąd kasacyjny) wnioskuje następnie z powyższego, że pojęcie „uczestniczenia w utrzymaniu”, w ramach regulacji dotyczącej korzystania z przywilejów socjalnych, stanowi autonomiczne pojęcie prawa Unii Europejskiej, które wymaga jednolitego stosowania i jednolitej wykładni.
- 24 Tymczasem taka jednolita wykładnia nie jest obecnie zapewniona w świetle wątpliwości, jakie budzą dyskutowane powyżej kwestie.
- 25 W tym kontekście Cour de cassation (sąd kasacyjny) staje przed pytaniem o zakres przykładowo przytoczonego w wyroku z dnia 15 grudnia 2016 r., Depesme i in. (od C-401/15 do C-403/15, ECLI:EU:C:2016:955, pkt 60) dotyczącego „obiektywnych czynników, takich jak istnienie wspólnego gospodarstwa domowego pracownika i studenta”, po pierwsze w odniesieniu do tego, czy fragment ten został przywołany jedynie jako przykład lub, przeciwnie, jako przesłanka, przy czym powstaje wówczas pytanie, czy chodzi o jedną z wystarczających przesłanek czy przesłankę konieczną, oraz po drugie w odniesieniu do tego, czy sposób finansowania wspólnego zamieszkania jest istotny w tym znaczeniu, że należy zbadać, czy pracownik przygraniczny ma całkowity lub częściowy wkład w to finansowanie.
- 26 Jeśli chodzi o potrzeby dziecka, które należy uwzględnić, a do których zaspokojenia przyczynia się pracownik przygraniczny, Cour de cassation (sąd kasacyjny) musi rozważyć, czy należy brać pod uwagę jedynie potrzeby o charakterze żywieniowym i podstawowym dla utrzymania dziecka (wyżywienie, ubrania, mieszkanie, edukacja...), czy też należy uwzględnić ogólnie wszelkie wydatki, w tym wydatki związane z rozrywką lub ponoszone dla zwykłej wygody (telefon komórkowy, restauracje, prawo jazdy...) czy też nawet te ponad miarę, zbyteczne lub luksusowe (regularne zakupy sprzętu elektronicznego, wakacje w dalekich krajach...) w celu zapewnienia określonego poziomu życia.
- 27 W odniesieniu do sposobu, w jaki pracownik przygraniczny zapewnia utrzymanie dziecka, Cour de cassation zastanawia się nad kwestią, czy wkład pracownika przygranicznego w utrzymanie dziecka powinien mieć formę płatności gotówkowych bezpośrednio na rzecz dziecka, czy też może on przybrać formę wydatków poniesionych w interesie dziecka. W tym samym kontekście powstaje się pytanie, czy wydatek ten, jak wydaje się sugerować to sugerować prokuratura w swoim stanowisku, powinien być dokonany w szczególnym interesie dziecka, czy nawet wyłącznie w jego interesie, czy też należy wziąć pod uwagę wydatki poniesione we wspólnym interesie rodziny (miesięczne raty kredytu hipotecznego, czynsz, zakup sprzętu używanego wspólnie...). Również w kontekście konkretnych sposobów utrzymania pojawia się pytanie, czy wydatki poniesione przez pracownika przygranicznego na uczestniczenie w utrzymaniu dziecka powinny mieć pewien charakter powtarzalny, regularny lub okresowy (kredyt na zakup nieruchomości, czynsz, koszty energii elektrycznej i ogrzewania, faktury za

telefon...) czy też należy również wziąć pod uwagę pokrycie wydatków jednorazowych (okazjonalne zakupy odzieży...). Wreszcie, biorąc przy tym pod uwagę wyjaśnienia Trybunału Sprawiedliwości, wedle których w ramach oceny stanu faktycznego nie jest konieczne ustalanie powodów udziału pracownika przygranicznego obliczanie jego dokładnego rozmiaru (wyroki: z dnia 15 grudnia 2016 r., *Despeme i in.*, od C-401/15 do C-403/15, EU:C:2016:955, pkt 64; i z dnia 2 kwietnia 2020 r., *Caisse pour l’avenir des enfants*, C-802/18, EU:C:2020:269, pkt 50) Cour de cassation (sąd kasacyjny) zastanawia się nad kwestią, czy należy uwzględnić każdy wkład, choćby minimalny, czy też powinien on mieć pewien znaczący wymiar, a jeśli tak, to czy kryterium to należy oceniać w odniesieniu do potrzeb dziecka, czy też w odniesieniu do sytuacji finansowej pracownika przygranicznego.

- 28 Pochodzenie środków finansowych może także stwarzać problem, jako że w niektórych przypadkach pracownik przygraniczny posiada wraz ze swoim małżonkiem lub zarejestrowanym partnerem, rodzicem dziecka, wspólny rachunek bankowy, który posłużył do pokrycia wydatków przedstawionych w ramach postępowania sądowego w celu wykazania, że warunek „uczestniczenia w utrzymaniu” dziecka jest spełniony, przy czym pracownik ten nie zasila tego konta wyłącznie i nie wskazuje, w jakim zakresie rachunek ten zasila, w którym to przypadku powstaje pytanie, czy wkład w utrzymanie dziecka pochodzi od pracownika przygranicznego.
- 29 Cour de cassation (sąd kasacyjny) zastanawia się również nad zakresem wyjaśnienia przedstawionego przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 15 grudnia 2016 r., *Depesme i in.* (od C-401/15 do C-403/15, ECLI:EU:C:2016:955, pkt 62), stwierdzającego, że „zgodnie ze stanowiskiem prawodawcy Unii zakłada się, iż dzieci pozostają na utrzymaniu w każdym razie do ukończenia 21. roku życia”, w związku z tym nad tym, czy należy uznać, że potrzeby każdego dziecka w wieku poniżej 21. roku życia, są zaspokajane przez pracownika przygranicznego wyłącznie ze względu na ten warunek wieku czy w połączeniu z innymi czynnikami.
- 30 Następnie należy rozważyć kwestię wkładu rodziców w zaspokajanie potrzeb dziecka. Z mocy prawa spoczywa na nich obowiązek alimentacyjny, w przeciwieństwie do pracownika przygranicznego, który nie jest związany takim obowiązkiem. Przesłanka „uczestniczenia w utrzymaniu” dziecka wymaga, przeciwnie, dokonania w jego przypadku oceny okoliczności faktycznych. W związku z tym powstaje pytanie, czy wystarczające jest stwierdzenie istnienia i wymiaru zobowiązania alimentacyjnego rodziców, aby wykluczyć istnienie wkładu pracownika przygranicznego, czy też należy dodatkowo upewnić się, że obowiązek alimentacyjny rodziców został ustalony w odpowiedniej kwocie i że faktycznie wywiązują się oni z obowiązku alimentacyjnego, wskutek czego uzupełniający lub dodatkowy wkład pracownika przygranicznego staje się niepotrzebny. W braku faktycznej zapłaty takiego wsparcia powstaje pytanie, czy należy zweryfikować, czy współmałżonek lub zarejestrowany partner pracownika przygranicznego podjął przynajmniej próbę podjęcia środków egzekucyjnych

i czy ostatecznie wkład pracownika przygranicznego uzupełnia zaniechanie jednego z rodziców. W odniesieniu do tego wsparcia alimentacyjnego i tego, czy zostało ono ustalone na odpowiednią kwotę, to, czy miało to miejsce na drodze sądowej czy też umownej, może ewentualnie mieć znaczenie. Aspekty te mogą być powiązane z poruszoną powyżej kwestią tego, jakie wydatki na dziecko należy wziąć pod uwagę. Jeżeli należy uwzględnić jedynie wydatki żywieniowe i związane z podstawowymi środkami utrzymania, obowiązek alimentacyjny rodziców pokrywa co do zasady te potrzeby, co sprawia, że uzupełniający lub dodatkowy wkład pracownika przygranicznego na zaspokojenie takich potrzeb staje się bezprzedmiotowy.

- 31 W odniesieniu do stosunków z drugim rodzicem dziecka należy jeszcze zastanowić się nad tym, czy istotne jest zbadanie okoliczności, czy dziecko mieszka na przemian u obojga rodziców, w zakresie, w jakim szersze prawo do osobistej styczności i zakwaterowania lub naprzemienne zamieszkanie może, co do zasady, skłaniać drugiego rodzica do pokrycia w sposób znaczniejszy jego obowiązków alimentacyjnych w naturze, pozostawiając mniej miejsca na ewentualną konieczność pokrycia potrzeb dziecka przez pracownika przygranicznego.
- 32 Wszystkie te pytania należy co do zasady postrzegać na tle zasady szerokiej wykładni przepisów dotyczących swobodnego przepływu pracowników (wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., od C-401/15 do C-403/15, Depesme i in., ECLI:EU:C:2016:955, pkt 58), a tym samym ewentualnych granic takiej zasady szerokiej wykładni.
- 33 Powyższe rozważania skłaniają Cour de cassation (sąd kasacyjny) do zwrócenia się do Trybunału Sprawiedliwości z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

4. PYTANIA PREJUDYCJALNE

- 34 Cour de cassation (sąd kasacyjny) przedkłada następujące pytania:
 - 1 a) Czy przesłankę „uczestniczenia w utrzymaniu” dziecka, z której wynika status członka rodziny w rozumieniu przepisów prawa Unii Europejskiej, sformułowaną w orzecznictwie Trybunału w kontekście swobodnego przepływu pracowników i otrzymywania przez pracownika przygranicznego przywileju socjalnego, związanego z wykonywaniem przez niego pracy najemnej w państwie członkowskim, na rzecz dziecka jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym nie łączy go więź filiacyjna, interpretowaną samodzielnie lub w związku z zasadą szerokiej wykładni przepisów mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu pracowników, należy uznać za spełnioną i w związku z tym uprawniającą do uzyskiwania przywileju socjalnego, na podstawie:

- samego faktu zawarcia małżeństwa lub zarejestrowanego związku partnerskiego między pracownikiem przygranicznym a rodzicem dziecka,
- samego faktu wspólnego miejsca zamieszkania lub pobytu pracownika przygranicznego z dzieckiem,
- samego faktu pokrywania przez pracownika przygranicznego wszelkich wydatków na rzecz dziecka, nawet jeśli:
 - o wydatek służy zaspokojeniu potrzeb innych niż podstawowe lub żywieniowe,
 - o wydatek jest ponoszony na rzecz osoby trzeciej i przynosi korzyści dziecku jedynie pośrednio,
 - o wydatek nie jest ponoszony w wyłącznym lub szczególnym interesie dziecka, lecz przynosi korzyści całemu gospodarstwu domowemu,
 - o wydatek jest jedynie okazjonalny,
 - o wydatek jest niższy niż wkład rodziców,
 - o wydatek jest nieznaczny w stosunku do potrzeb dziecka,
- samego faktu, że wydatki pokrywane są ze wspólnego rachunku pracownika przygranicznego i jego współmałżonka lub zarejestrowanego partnera, rodzica dziecka, bez względu na pochodzenie środków zgromadzonych na tym rachunku,
- samego faktu, że dziecko nie ukończyło 21. roku życia?

1 b) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pierwsze pytanie, czy przesłankę „uczestniczenia w utrzymaniu” należy uznać za spełnioną i w związku z tym uprawniającą do uzyskiwania przywileju socjalnego, jeżeli ustalono co najmniej dwie z tych okoliczności?

2) Czy przesłankę „uczestniczenia w utrzymaniu” dziecka, z której wynika status członka rodziny w rozumieniu przepisów prawa Unii, sformułowaną w orzecznictwie Trybunału w kontekście swobodnego przepływu pracowników i otrzymywania przez pracownika przygranicznego przywileju socjalnego związanego z wykonywaniem przez niego pracy najemnej w państwie członkowskim na rzecz dziecka jego małżonka lub zarejestrowanego partnera, z którym nie łączy go więź filiacyjna, interpretowaną samodzielnie lub w związku z zasadą szerokiej wykładni przepisów mających na celu zapewnienie swobodnego przepływu pracowników, należy uznać za niespełnioną, a zatem jako wykluczającą prawo do uzyskiwania przywileju socjalnego, na podstawie:

- samego faktu istnienia obowiązku alimentacyjnego po stronie rodziców dziecka niezależnie od:
 - o kwestii, czy roszczenie alimentacyjne zostało ustalone na drodze sądowej, czy w drodze umowy,
 - o wysokości, w jakiej roszczenie alimentacyjne zostało ustalone,
 - o kwestii, czy dłużnik rzeczywiście wywiązuje się z tego obowiązku alimentacyjnego,
 - o kwestii, czy wkład pracownika przygranicznego uzupełnia zaniechanie jednego z rodziców dziecka,
- samego faktu, że dziecko przebywa okresowo u drugiego rodzica w ramach wykonywania prawa do osobistej styczności i zakwaterowania lub zamieszkiwania naprzemiennego, lub też innych ustaleń?

DOKUMENT ROBOTSZ